

Školní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání „Zahrada života“

zpracovaný podle Rámcového vzdělávacího plánu pro předškolní vzdělávání

LESNÍ MATEŘSKÁ ŠKOLA ŠÁRYNKA, z. ú.
V Podbabě 2602/29b, 16000 Praha 6

Obsah:

1. Identifikační údaje
2. Obecná charakteristika
3. Podmínky pro vzdělávání
4. Vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí nadaných
5. Specifikum péče o dvouleté děti
6. Jazyková příprava dětí s nedostatečnou znalostí českého jazyka
7. Organizace vzdělávání
8. Charakteristika vzdělávacího programu
9. Vzdělávací obsah
10. Evaluační systém a pedagogická diagnostika

1. Identifikační údaje mateřské školy

Název mateřské školy:	Lesní mateřská škola Šárynka, z.ú.
Sídlo:	V Podbabě 2602/29b, 160 00 Praha 6
Zázemí mateřské školy:	Praha, katastrální území Dejvice, parcelní číslo 2415/1
E-mail	lms@ekodomov.cz
Web:	www.sarynka.cz
Právní forma:	Ústav
Zakladatel a ředitel ústavu:	Tomáš Hodek
Ředitelka mateřské školy:	Mgr. Blanka Kloudová
IČ:	07316364
DIČ:	CZ07316364
Zpracovala:	Jana Valentinová, s kolektivem, aktualizovala Blanka Kloudová s kolektivem
Účinnost:	od 1. 9. 2019
Poslední aktualizace, účinnost:	od 1. 9. 2023

2. Obecná charakteristika:

V Lesní mateřské škole Šárynka, z. ú. (dále „LMŠ“) se děti vzdělávají ve venkovním prostředí v kontaktu s přírodou – v zahradě LMŠ a v okolních lesích a loukách Šáreckého údolí. Na delší vzdálenosti se pedagogové s dětmi přemísťují autobusem, využívají nedaleký vlak a přívoz přes Vltavu. Při nepříznivém počasí jsou k dispozici dvě jurty a venkovní zastřešené altány, k odpočinku dětí menší jurty slouží maringotka.

LMŠ je tvořena dvěma třídami s počtem max. 18 dětí ve třídě. Děti jsou ve věku od 2 ¾ let do 6–7 let (do nástupu povinné školní docházky). Provoz tříd je celotýdenní, s denním programem od 8 do 16 hodin. Během této doby jsou dětem v každé třídě k dispozici – dva pedagogičtí pracovníci nebo jeden pedagogický pracovník a jeden nepedagogický pracovník (dále též „průvodci“). Do LMŠ mohou být přijímány také děti k individuálnímu vzdělávání. Tyto děti nenavyšují počet dětí ve skupině.

Pedagogové ve své činnosti vycházejí z principů waldorfské pedagogiky a z konceptu lesní a intuitivní pedagogiky. Spolupracují se spolkem Ekodomov, který poskytuje osvětové materiály a metodiku k přírodnímu vzdělávání (např. Malý průzkumník přírody).

Historie

LMŠ je jedním z projektů spolku Ekodomov, který rozvíjí svobodné, odpovědné a udržitelné užívání přírodních zdrojů, péči o půdu a recyklaci. V roce 2009 manželé Hodkovi založili Dětský klub Šárynka, což byl prvním předchůdcem „lesní mateřské školy“ v České republice.

Od 1. září 2019 vstoupila jedna třída LMŠ do rejstříku škol a školských zařízení MŠMT a tala se tak Lesní mateřskou školou Šárynka, v roce 2021 vstoupila do rejstříku i druhá třída

LMŠ je členem Asociace lesních mateřských škol (dále „ALMŠ“) a v květnu 2021 splnila Standardy kvality lesních mateřských škol.

2.1 Zázemí a prostorové podmínky

LMŠ se nachází v Praze 6, v Podbabě, v oblasti Dolní Šárky. Zázemí LMŠ je umístěno na pozemku ovocného sadu, poblíž rodinného domu majitelů. Pro vnitřní zázemí slouží dvě jurty a maringotka, dále jsou zde dva altány, využívané jako venkovní jídelny a pracovny.

Naší třídou je především zahrada, přilehlé lesy a louky Šáreckého údolí. V tomto prostoru trávíme většinu času v daném dni a realizujeme pedagogickou činnost. Využíváme především přírodní materiály a přirozené nástroje přírody, další materiály, pomůcky, nástroje a hračky jsou uloženy v jurtě.

Venkovní prostory LMŠ tvoří starý sad s výměrou 3500 m², který má charakter zahrady v přírodním stylu. Hranice LMŠ tvoří z horní části příjezdová cesta k Ekodomovu, z ostatních stran je vymezen živým plotem. Ze spodní strany obtéká sad Šárecký potok, z horní strany se vypíná v kopci les, kterým vystupujeme na naše nejčastější místo vycházek – louku poblíž zříceniny Baba.

Ve vnitřních a vnějších prostorách LMŠ jsou plochy a formy umožňující vzdělávání dětí podle podmínek vzdělávání, organizace vzdělávání, charakteristiky vzdělávacího programu a obsahu. V blízkosti jurt je několik záhonů a permakulturních ploch. Záhony jsou obhospodařovány v rámci pravidelných společných „brigád“ s rodiči. Systematicky se o ně staráme s dětmi v rámci programu dne. Péče o zahradu je důležitou a smysluplnou součástí naší vzdělávací koncepce. Keře, listnaté a ovocné stromy, kompostování a záhony umožňují činnosti zaměřené na poznávání a pěstování rostlin a živočichů a objevování ekologických souvislostí.

Na zahradě se realizuje také projekt komunitního zahradničení. Ve správě rodičů, kteří projeví zájem, jsou čtverečkové zahrádky, o které se starají spolu s dětmi a pěstují si tam bylinky, květiny nebo zeleninu dle vlastních preferencí.

V sadu mohou děti využívat k volné hře řadu přírodních prvků: skrýše v lískovém křoví, vrbičkové stavby, přírodní pískoviště/bahniště s kuchyňkou, stromy určené k lezení, houpačky, ohniště, přírodní amfiteátr v létě využívaný jako divadlo. Na zahradě je rovněž množství volných klád, kamenů a špalků, které děti mohou využít při stavbách a hraní si na role.

3. Podmínky vzdělávání

3.1 Věcné podmínky

Zázemí LMŠ tvoří dvě ovčí vlnou zateplené jurty, jedna o ploše 28,3 m² (průměr 6 metrů), maringotkou se zastřešenou verandou o ploše 20 m². Druhá jurta má plochu 50,3 m² (průměr 8 metrů).

Na obě jurty volně navazuje zastřešený prostor „altánu“, který slouží jako venkovní jídelna a pracovna. Jurty i maringotka jsou vyhřívatelné a uzamykatelné, prostory jsou napojeny na elektriku. Vedle jurt je umístěn přívod pitné vody z vodovodního řadu. V zadní části zahrady jsou umístěny kompostovací toalety, vhodné pro tento účel. Tekoucí pitná voda je zajištěna pomocí termovárnic s otočným kohoutkem.

Vybavení LMŠ

Jurta: dětské židle, židle pro dospělé, stoly, úložný prostor pro učební pomůcky a výtvarný materiál, knihovnička, šatnové skříňky a botníky, lednice, krbová kamna, osvětlení, rychlovarné konvice pro ohřev teplé vody, el. plotýnka, zásoba hygienických potřeb a prostředků, lékárnička, batoh pedagoga s vybavením do terénu.

Úložné prostory pro hračky z přírodních materiálů (kostky a další dřevěné skládačky, háčkovaná zvířátka, nádobíčko, panenky, hudební nástroje, šátky, korálky, kousky dřeva, ad.), jsou převážně v dosahu dětí. Většina hraček má charakter materiálu nebo předmětů s předem neurčeným účelem pro rozvíjení kreativity a imaginace dětí. Děti jsou vedeny k orientaci v umístění hraček a pomůcek, k samostatnosti v jejich užívání a respektování daných pravidel.

Maringotka: Karimatky, rezervní deky, koberečky, pohankové polštářky. Regály pro odkládání rezervního oblečení a obuvi. Dále regály pro ukládání pomůcek, které nejsou aktuálně sezónně využívány. Vedle maringotky se nalézá uzamykatelná bedna se sportovními pomůckami (lana, kužely, obruče ad).

Venkovní prostory: pískoviště/bahniště, svislé lano na houpání a vodorovné na ručkování, mělké jezírko s vodními rostlinami. Zahrada v přírodním stylu neobsahuje uměle vyrobené herní prvky, spíše přírodní útvary a tvarované keře vhodné pro volnou hru. Zahrada poskytuje dětem bezpočet příležitostí hrát si s materiály (písek, bláto, voda, konvičky, nářadí, lopatky, kyblíky; větve, klády, špalky, kameny, klacíky), pod dohledem dospělého mohou děti pracovat s pilkou a nožem či škrabkou; mohou zahradničit na záhonech, kde jsou pěstovány bylinky, květiny a zelenina) a lézt na stromy.

Kancelář: pracovní stůl s židlí, police, skříň, počítač.

Provozní prostory: skříň (regály) na čisticí prostředky a ochranné pomůcky, pračka, myčka, ručníky, utěrky.

3.2 Životaspráva

Dětem je zajištěn pohyb na čerstvém vzduchu během celého dne. Zažívají pravidelný rytmus aktivit, který respektuje jejich věkové a individuální potřeby. Je zajištěna potřeba spánku či odpočinku dětí. Děti po obědě odpočívají na matracích ve vlastním spacím pytli při čtení pohádky v maringotce / jurtě nebo mají jinou formu relaxace. Respektujeme jejich individuální potřebu odpočinku a nabízíme různé klidové činnosti. Pitný režim je zajištěn po celou dobu pobytu v LMŠ. Děti si nosí vlastní nádobu s pitím (láhev/termoska) z domova, nádoby jsou průběžně doplňovány pedagogy pitnou vodou či neslazeným čajem. Školní stravování odpovídající zásadám zdravého stravování je zajištěn pomocí cateringové firmy. Na základě dohody o náhradním stravování je dopolední svačina zajišťována rodičem.

3.3 Psychosociální podmínky

Vděčně využíváme **umístění LMŠ v přírodním prostředí**. Poskytuje nám aktuální obraz období, náladu, zážitek míry světla / tmy, tepla / chladu, hry živlů.

Umožňuje malým dětem, pedagogům i rodičům ladit se na přirozenost v sobě. Pro děti se zahrada a okolní les stávají známým, domácíým prostředím, v přírodě se cítí přirozeně.

V pedagogickém konceptu **následujeme toto zasazení člověka v přírodním prostředí** a rozvíjíme ho (nepotřebujeme přinášet umělá témata, inspirujeme se časem daného období).

Koloběh roku jen zvýrazníme prožitkem slavností, které tak završují témata měsíce, pomáhají člověku procházet změnami ročního dění.

Den má svůj daný řád, který dodržujeme. To vytváří pro děti jistotu, bezpečí zázemí. Přechody mezi jeho částmi jsou podpořeny písní, která se k tomu váže. Dbáme na důsledné dokončení jedné činnosti, než začne další.

Dětem je dopřán prostor a čas na volnou hru, který se harmonicky střídá s časem organizovaným a závazným pro všechny. Program dne tak přirozeně „dýchá“.

Co dodržujeme, abychom vytvářeli pro děti harmonické, bezpečné a podnětné prostředí:

- **vzdělávací nabídka** je tvořena s ohledem na mentalitu předškolního dítěte a potřeby jeho života. Vychází ze vzdělávacích plánů pro dané období, ale je zároveň pružná pro následování a rozvíjení aktuálních podnětů a témat. Zároveň respektuje věkovou smíšenost skupinky. Nepřetěžuje děti.
- pracujeme **s bezpečným rizikem**: Pedagogové jsou si vědomi teoreticky vyšších rizik než v klasické MŠ. Tyto rizika předjímají (jsou popsány v dokumentu Hodnocení rizik a přínosů) a využívají – učí děti je rozeznávat a vědomě pojmut. Menší počet dětí na dva průvodce přítomné po celý den umožňuje se i rizikovějším situacím v prostředí důvěry osobitěji věnovat. Zvládnutí situace dítě přetavuje do kompetence (např. užívání ostrého nože, pilky, lezení na vyšší strom, nabírání vody v potoce do konve...)
- děti jsou obeznámeny s **pravidly bezpečnosti**, které se průběžně připomínají v kontextu aktuální situace. Starší děti je mají zažité a mohou pomáhat v jejich dodržování nováčkům.
- **působení pedagogů**: je osobní a lidskou odpovědností průvodců pracovat na sobě a zušlechťovat své lidství. Práce na sobě zahrnuje i **autentičnost, disciplínu** (vědomě se stará o to, jakou stopu zanechává v prostoru, minimalizuje negativní projevy) a **pozornost / bytí v přítomnosti**. Práce ve venkovních podmínkách klade zvýšené nároky na dobrou psychickou a fyzickou kondici. Je na pedagogovi, aby si to ohlídal a zvládal nároky provozu v dobrém naladění. Pak bude mít sílu tvořit a vyhledávat možnosti, místo oslabení a mdlého přežívání dnů.
- **mezilidské vztahy**: je odpovědností celého týmu pečovat o dobré mezilidské klima v LMŠ. Na úrovni skupiny – dvojice průvodců potřebuje doopravdy spolupracovat, buduje si důvěru a dobré naladění mezi sebou.
- podporujeme a programově se také věnujeme **neformálním vztahům ve skupince dětí**. Hledáme způsoby, jak stmelovat skupinu, i více podpořit, rozvinout děti, které to právě potřebují (jsou nové nebo se ostýchají, nebo nemají dobré postavení kvůli svým projevům). Starší děti jsou vedeny k pomoci mladším.
- **starostlivost** o prostor, zahradu i morčata, do které jsou děti zapojovány, je učí zodpovědnosti a péči

3.4 Organizace

Den má svůj daný řád, který poskytuje dětem jistotu a oporu, čitelnou orientaci v posloupnosti činností a důvěru v prostor pro vlastní hru. Pedagogové přizpůsobují připravený program možnostem dětí.

Během dne probíhají činnosti společné pro celou skupinu, vedené jedním či oběma pedagogy. Řízené činnosti jsou prokládány prostorem pro volnou spontánní hru dětí, kterou považujeme za velmi důležitou a nedílnou součást edukačního procesu dětí. Pomáhá jim zvnitřnit a pochopit zažitá a přetavit je do reálných kompetencí. Některé činnosti pak probíhají v menších skupinkách dětí, podle složení skupiny a aktuálního nastavení dětí.

V průběhu dne se dětem věnují dva pedagogové, zabezpečují dětem individuální činnosti podle jejich potřeb a zájmů o činnost.

Výchovně vzdělávací činnost spolu pedagogové konzultují a vyhodnocují, hledají oblasti, které je třeba s dítětem rozvíjet. Respektují dětskou potřebu ztišení během dne, děti mohou mít klidovou aktivitu stranou od ostatních, mohou si najít soukromý koutek nebo se nemusí činnosti účastnit, pouze ji pozorují.

Den je organizován tak, aby bylo umožněno dětem v posledním roce vzdělávání v LMŠ a dětem s odkladem školní docházky rozvíjet se způsobem vhodným k jejich věku a očekávanému nástupu do ZŠ.

3.5 Řízení LMŠ

Povinnosti, pravomoci a úkoly všech pracovníků LMŠ jsou jasně vymezeny v organizačním řádu.

V LMŠ je vytvořen funkční informační systém. Průvodci a vedení LMŠ se pravidelně setkávají, předávají si a vyhodnocují informace, aktualizují pravidla a koncipují spolupráci s rodiči na pedagogických poradách, konaných 1x za 14 dní. Porady vedoucích pracovníků LMŠ jsou realizovány po domluvě dle potřeby.

Rodiče a veřejnost jsou informováni pomocí webových stránek, emaily, osobními setkáními i telefonickými konzultacemi. Vedení zaměstnanců je v kompetenci statutárního zástupce, který tím může pověřit konkrétní osobu. Pedagogické vedení je v kompetenci ředitelky v součinnosti s hlavními pedagogy. Vedení LMŠ vytváří přátelské prostředí, otevřené k individualitě jednotlivých pracovníků a možnosti se od sebe navzájem učit. Pedagogický sbor pracuje jako tým, je poradním orgánem ředitelky. Účastní se na zprostředkovávání informací mezi rodiči a vedením LMŠ, koncipuje spolupráci s rodiči a vyhodnocuje nastavená pravidla.

Školní vzdělávací program vytváří ředitelka ve spolupráci s pedagogickým sborem. Společně dokument aktualizují a vyhodnocují, aby byl přínosným a živým dokumentem. LMŠ spolupracuje se zakladatelem LMŠ a využívá dle možností jeho dalších projektů, které souvisí se vzděláváním v kontaktu s přírodou.

Informuje se o zaměření blízkých základních škol a rozvíjí možnou spolupráci tak, aby mohla podávat informace o základních školách rodičům. Vyhledává odborníky při řešení konkrétních situací při vzdělávání dětí.

3.6 Personální a pedagogické zajištění

Během dne jsou dětem k dispozici v každé třídě dva průvodci – dva pedagogové nebo jeden pedagogický pracovník a jeden nepedagogický pracovník.

Pedagogové mají odpovídající kvalifikaci nebo si vzdělání doplňují. V případě, že LMŠ nemá pedagoga s odpovídající kvalifikací, přijme na dobu nezbytně nutnou pedagoga bez kvalifikace.

Škola umožňuje a podporuje další vzdělávání pracovníků, např. formou nabídky seminářů akreditovaných MŠMT, vzdělávacích seminářů ALMŠ, waldorfských seminářů, samostudiem apod.

Škola zajišťuje další pracovníky potřebné pro provoz školky.

Specializované služby jako je logopedie, rehabilitace či jiná péče o děti se speciálními vzdělávacími potřebami, ke kterým předškolní pedagog sám není dostatečně kompetentní, jsou zajišťovány ve spolupráci s příslušnými odborníky (speciálními pedagogy, školními či poradenskými psychology, lékaři, rehabilitačními pracovníky aj.).

Zaměstnanci dodržují školní a provozní řád školy, etický kodex, orientují se v systému řízení školy a kompetencí dle organizačního řádu.

Pedagogický proces a jeho evaluace je v režii hlavních pedagogů. Aktivně se účastní vytváření pedagogické koncepce a plánu činnosti. Ten pak přizpůsobují pro konkrétní dny a následně vyhodnocují. Vedou také záznamy o pozorování dětí, které pak mohou být podkladem k cílené schůzce s rodiči.

3.7 Spoluúčast rodičů

Dobrá komunikace a spolupráce s rodiči je pro nás klíčová. Prostředkem k tomu jsou v LMŠ především:

Krátká setkávání pedagoga s rodiči v adaptačním období: na začátku školního roku je možnost setkání kdykoli po celé září. Rodiče mohou získat odpovědi na jakékoli otázky týkající se prospívání a adaptace dítěte. V začátku adaptačního období je rodič vítán účastnit se denního programu.

Krátké rozhovory pedagoga s rodiči v průběhu roku: při vyzvedávání dětí je prostor pro kratší sdělení či dotazy pedagogům.

Individuální rozhovor s pedagogy svého dítěte si rodiče mohou domluvit kdykoliv v průběhu školního roku. Tento rozhovor se odehrává v klidu a soukromí, ať už u jurty nebo v kanceláři.

Třídní schůzky: slouží k řešení obecných organizačních a komunikačních záležitostí. Konají se zpravidla 3x ročně v podvečerních hodinách (bez dětí). Schůzky jsou obvykle na přelomu září / října, února / března a ke konci školního roku.

Návštěva pedagoga v rodině: v průběhu školního roku může pedagog oslovit rodinu, stejně tak rodina má možnost oslovit pedagoga pro osobní návštěvu. Tato návštěva slouží

k důvěrnějšímu navázání vztahu průvodce s rodinou, adaptaci dítěte k předškolní docházce či řešení jiného zadání.

Slavnosti: konají se přibližně jednou měsíčně a jsou vystoupením ze všedních dnů a vyvrcholením práce dětí v daném období. Slavnosti jsou živým procesem, setkáním lidí, oživením toho, o čem dětem v LMŠ vyprávíme. Díky slavnostem i my dospělí můžeme na chvíli zažít dotek posvátna, ztišení, kouzlo. Právě z těchto zážitků berou nejen děti, ale i my, sílu k růstu a k práci. Organizačně a tematicky slavnosti zajišťují pedagogové, ale na jejich realizaci je potřeba spoluúčasti rodičů. Některé slavnosti probíhají během dopoledního programu bez přítomnosti rodičů.

Společné činnosti (brigády): konají se podle potřeby cca 3x za školní rok, zpravidla v sobotu. Společně pracujeme na zahradě, chystáme dřevo na zimu, sázíme, plejeme, opravujeme, uklízíme, ale taky máme možnost si popovídat zase v jiném duchu než jen při vyzvedávání dětí nebo na třídní schůzce. Organizačně zajišťuje společnou činnost vždy jeden z pedagogů, po jejím skončení následuje obvykle neformální společná zábava, vaření nebo opékání na ohni apod.

Pobyt v přírodě: zpravidla se koná v květnu/červnu nebo v zimě (hory). Jedná se o pobyt, kterého se účastní děti i s rodiči a sourozenci. Je příležitostí k bližšímu poznání rodin a pedagogů i pro navázání vztahů mezi rodinami dětí navzájem.

Otevřenou komunikaci mezi pedagogem a rodiči považujeme za důležitý pilíř pedagogické práce a za jeden ze základních kamenů naší pedagogické koncepce – proto prosíme, pokud budete mít něco na srdci, řekněte to nám a nedávejte šanci vzniku dohadů nebo dokonce pomluv.

4. Vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí nadaných

Důležitými principy vzdělávání dětí v naší LMŠ jsou mj. individuální přístup k dětem, který je možný díky skupině o maximálně 18 dětech a celodenní přítomnosti dvou průvodců, dále důraz na volnou hru dětí a na respektování jejich individuálního tempa poznávání světa. Protože tyto podmínky jsou o to důležitější při vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí nadaných, je naše LMŠ připravena spolupracovat i při vzdělávání těchto dětí. Legislativní oporou ve vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí nadaných je nám školský zákon, § 16 a § 17 a Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných.

Podpůrná opatření I. stupně pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami poskytuje naše LMŠ ve spolupráci s rodiči. Pokud nebude stačit samotné zohlednění individuálních vzdělávacích potřeb dítěte při vzdělávání, mohou naši pedagogové vypracovat Plán pedagogické podpory se stanovením cílů podpory a způsobem vyhodnocování naplňování plánu.

Podpůrná opatření II.-V. stupně poskytne naše LMŠ ve spolupráci se školským poradenským zařízením (Pedagogicko-psychologická poradna, Speciálně pedagogické centrum). Je-li třeba, vypracuje Individuální vzdělávací plán upravený na míru dítěti a vzdělávacímu prostředí naší LMŠ.

Je třeba vždy velmi pečlivě uvážit přijetí dítěte se speciálními vzdělávacími potřebami do zařízení našeho typu. Forma lesního předškolního vzdělávání není ze své podstaty (pohyb v terénu, lese) vhodná pro děti s vysokým stupněm tělesného postižení a nedoporučujeme ji ani dětem s kombinovaným postižením, nebo dětem s výraznou poruchou autistického spektra, či středního a těžkého stupně mentální postižení.

U dětí nadaných je klíčová spolupráce s rodiči na rozvoji individuálních předpokladů dítěte. Za tímto účelem se s rodiči dítěte pravidelně setkáváme a průběh vzdělávání vyhodnocujeme. Pokud je to potřeba, pedagogové vypracovávají plán pedagogické podpory pro konkrétní nadané dítě. Na základě posouzení a doporučení pedagogicko-psychologické poradny pak vytvářejí individuální vzdělávací plán, který je přizpůsoben na míru dítěti a vzdělávacímu prostředí naší LMŠ.

Pedagogicko-psychologická poradna pro Prahu 6
Vokovická 32/3
Praha 6

Speciálně pedagogické centrum
Arabská 681/20
Praha 6

Nemocnice Na Homolce, Dětské oddělení – klinická logopedie
Mgr. Kateřina Hrubantová
Roentgenova 2
Praha 5

5. Specifikum péče o dvouleté děti

Třídu naší školky navštěvují zpravidla děti od 3 let. Na základě individuálního posouzení lze přijmout k docházce i dítě mladší, nejčastěji ve věku 2 3/4 roku. Často se jedná o sourozence dítěte, které již do školky dochází. V případě žádosti o přijetí dvouletého dítěte je třeba vždy pečlivě posoudit zralost dítěte na docházku do lesní mateřské školky. Adaptaci dvouletého dítěte bude věnováno více prostoru, adaptační program bude stanoven po dohodě s rodiči individuálně. Školka vyžaduje v případě přijetí dvouletého dítěte k docházce úzkou spolupráci ze strany rodičů. V programu se zohledňují individuální potřeby dvouletých dětí, skupina pak zpravidla tráví více času na školkové zahradě, důraz je kladen na zorientování se v rytmu dne, k čemuž pomáhají přechodové rituály a písňe, používané k ohraničení jednotlivých činností. Starší děti jsou vždy vedeny

k pomoci mladším, což se děje v heterogenní skupině přirozeným způsobem. Vidíme v tom velký přínos pro obě strany.

6. Jazyková příprava dětí s nedostatečnou znalostí českého jazyka

LMŠ pro děti-cizince a děti, které pocházejí z jiného jazykového a kulturního prostředí poskytuje podporu při osvojování českého jazyka již od samotného nástupu do mateřské školy.

Dětem s nedostatečnou znalostí českého jazyka je poskytována cílená jazyková podpora, a to při individualizované práci, při práci se skupinou dětí nebo s celou třídou. Pedagogové při vzdělávání uzpůsobují didaktické postupy potřebám jednotlivých dětí.

V případě, že jsou v LMŠ alespoň čtyři cizinci v povinném předškolním vzdělávání zřídí ředitelka LMŠ skupinu nebo skupiny pro bezplatnou jazykovou přípravu pro zajištění plynulého přechodu do základního vzdělávání v souladu s vyhláškou č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů.

V tomto případě je vzdělávání ve skupině pro jazykovou přípravu rozděleno do dvou nebo více bloků v průběhu týdne. Na základě posouzení potřebnosti jazykové podpory dítěte je možné zařadit do skupiny pro jazykovou přípravu rovněž jiné děti, než jsou cizinci v povinném předškolním vzdělávání, pokud to není na újmu kvality jazykové přípravy.

Záměr jazykové přípravy:

- plynulý přechod do základního vzdělávání
- podpora jazykových a sociokulturních kompetencí v českém jazyce, které dětem umožní se zapojit do výuky a dosáhnout školního úspěchu.

Pomůcky a zdroje:

- Kurikulum češtiny jako druhého jazyka pro povinné předškolní vzdělávání

7. Organizace vzdělávání

Provozní doba LMŠ : pondělí až pátek od 8 do 16 hodin.

Počet tříd: 2 třídy dětí ve věku 2 3/4 - 6/7 let. LMŠ Šárynka umožňuje více typů docházky - děti se zde vzdělávají v pětidenní docházce, třídenní (hlavní) a dvoudenní (doplňkové) docházce, podle výběru. Děti, pro které platí povinné předškolní vzdělávání se vzdělávají v celotýdenní docházce. Ve výjimečných případech je možné přijmout i dítě mladší.

Počet dětí: 16 dětí ve třídě, max. schválená kapacita LMŠ je 36 dětí (18 dětí ve třídě).

LMŠ pořádá dny otevřených dveří určené široké veřejnosti a zájemcům o zápis dětí do LMŠ. Zápis probíhá v určené dny stanovené ředitelkou LMŠ v období 2. - 16. května. Do

LMŠ jsou děti přijímány dle předem stanovených kritérií, zveřejněných na webu LMŠ.

V průběhu dne se střídají řízené činnosti s prostorem pro volnou hru. Dopolední program zahrnuje volnou hru dětí, ranní kruh, hygienu a svačinu a řízenou činnost. Odpolední program zahrnuje odpočívání / individuální a předškolní přípravu, volnou hru, nabídky činností, hygienu a svačinu. Pedagogové své nabídky přizpůsobují zájmu a potřebám dětí a zohledňují aktuální souvislosti.

Předškolní příprava:

Předškolní příprava probíhá každý den během dopoledního programu, dále pak v čase od 12:30 do 13:30 hodin, včetně odpočinkových a klidových činností (např. četba, vyprávění, relaxace).

Náplní cílené předškolní přípravy jsou hry, individuální práce a různá cvičení, zacílená na rozvoj schopností a dovedností předškoláka. Využíváme grafomotorické listy, výtvarné potřeby, obrázkové knihy a encyklopedie, Orffovy nástroje, přírodní prostředí. Hrajeme hry na rozvoj smyslů, paměti, spolupráce, bystrosti, rozvoj mateřského jazyka, fantazie, povídáme si na dané téma apod.

Mezi oblasti rozvoje u předškoláka patří:

- fyzická zralost (hrubá a jemná motorika, grafomotorika, senzomotorika, lateralita)
- psychická zralost (řeč, zrakové vnímání, sluch, rozumové schopnosti, paměť a pozornost, schopnost myšlení)
- sociální a emocionální zralost
- pracovní zralost (ochota namáhat se, pracovní tempo, soustředěnost, výdrž, umět dokončit úkol, zvládnout sedavou činnost)

Nechali jsme se též inspirovat waldorfskými mateřskými školami a podle jejich vzoru jsme u nás zavedli „předškoláckou závěrečnou práci“ a tou je tkaní taštičky. Tuto činnost zahajujeme v lednu, kdy si děti začínají motat první několikanásobné šňůrky. Průvodce jim na dřevěný rám natáhne osnovu z provázku a děti pak z umotaných šňůrek tkají tři části tašky. Ty se po dokončení sešijí, přidá se vlastnoručně vyrobený knoflík, šňůra přes rameno a taštička na památku je hotová. Dítě se v procesu výroby učí celou řadu dovedností (jemná motorika, zraková diferenciací, pracovní tempo, dokončit činnost do určeného bodu a vytrvat, umět si říci o pomoc u kamaráda, u průvodce, umět pracovat samostatně, tříbení estetického vnímání při výběru kombinací barev, vůle u oprav chyb, rytmus, předmatematické schopnosti („každý druhý“ jako nácvik násobilky a sudý - lichý, porovnávání délky šňůrek jako cesta k míře).

Předškolní příprava má svůj cíl i postupy, ale nejedná se o dril ani trénink na výkon. Jde o systematické prohlubování schopností a dovedností v uvedených oblastech tak, aby zahájení školní docházky bylo pro dítě co nejhladší a úspěšné. Zároveň nám jde o to, aby dítě do základní školy vstupovalo motivované dozvídat se nové věci, vědomě je

zpracovávat a uvažovat o nich. „Svět je dobrý, zajímá mě, co se kolem mě děje a chtěl bych být jeho aktivní součástí.“ V rámci objevování okolního světa zařazujeme jednou měsíčně akce určené pro předškoláky z obou jurt (např. návštěva muzeí, výstav, knihovny, sportovní aktivity, celodenní výlety).

Individuální vzdělávání

LMŠ uskutečňuje individuální vzdělávání podle § 34b školského zákona. O povolení individuálního vzdělávání dítěte rozhoduje ředitelka LMŠ, kam bylo dítě přijato k plnění povinné předškolní docházky, na základě písemné žádosti zákonného zástupce dítěte nebo na základě žádosti o přijetí.

Organizace individuálního vzdělávání

Přezkoušení a ověření úrovně dovedností dítěte probíhá zpravidla v prostorách LMŠ, není-li domluveno jinak, a to v průběhu listopadu s náhradním termínem v první polovině prosince.

7. Charakteristika vzdělávacího programu

Vzdělávací cíle:

ŠVP Zahrada života vychází z Rámcového vzdělávacího plánu pro předškolní vzdělávání. V souladu s ním definuje své cíle, záměry i vzdělávací obsah. Cílem naší pedagogické práce je:

- všestranný rozvoj dítěte
- výchova k prosociálnosti, k hodnotám
- utváření zdravého osobnostního základu pro život, vedení k samostatnosti

Vzdělávací záměr:

Je naší prioritou vytvářet dětem bezpečný prostor pro jejich dětství, poskytovat dětem konzistentní a laskavý vzor. Zároveň nastavovat rytmus / pravidelný režim a hranice a podporovat dobré návyky. Jde nám o to, rozvíjet děti všestranně (rozvoj tělesný, duševní, sociální i duchovní). Pro dosažení vzdělávacích cílů využíváme poznatky a přístupy waldorfské pedagogiky a lesní / přírodní pedagogiky. ŠVP je realizován především v přírodě, kterou následuje, nechává se jí inspirovat a využívá ji ke vzdělávacím účelům.

Vzdělávací záměr jsme také definovali jako hodnoty, které chceme v dětech podporovat, předat jim:

- Umět se dohovorit, umět řešit konflikty
- Naučit se žít v lidském společenství
- Umět se o sebe a o své věci postarat
- Uvědomovat si svět kolem sebe i v sobě
- Zažít, že svět je dobrý, že jsem tu vítaný a mám tu své místo

- Učit děti důležitým hodnotám lidství (pokora, opravdovost, laskavost, přátelství, ohleduplnost, všímavost...)

„...Že oheň hřeje, jablka padají ze stromu, že se dá zaposlouchat do zvuku padajícího deště, že každý se narodí a jednou umře, práce patří k životu a je dobrá; že se ve více lidech spolu radost násobí a těžkosti lehčeji nesou...“

Formy a metody naší práce:

(způsob, jakým chceme dojít k cílům, k naplňování záměru)

- Věkově smíšená skupina dětí stálého, menšího kolektivu.
- Spolupráce a dobrá komunikace s rodiči, otevřený vztah rodiny a LMŠ.
- Osobní příklad, vzor, autenticita pedagogů.
- Individuální přístup k dětem.
- Akcentace pravidel fungování a bezpečnosti, práce s vědomým rizikem.
- Děti mají možnost podílet se na aktuálním dění (příprava dřeva, opečování prostoru a pomoc s jeho úklidem mezi jednotlivými činnostmi, péče o zahrádku, o zvířata).
- Narozenné oslavy (sdílení svého osobního příběhu s ostatními).
- Koloběh roku jako dominantní inspirace našeho vzdělávacího plánu.
- Slavnosti a společné činnosti s rodinami (brigády, jarmark, výlety), návštěvy v rodinách.
- Putování po lese a okolí.
- Dostatek pohybu.
- Volná hra.
- Umělecké činnosti, poznávání a rozvíjení krásna (hudba, výtvarno, dramatické techniky, vyprávění pohádek a příběhů).
- Řemeslné činnosti, základy rukodělnosti.
- Používání přírodních materiálů (dřevo, hlína, včelí vosk, ovčí rouno, papír, písek, hedvábí, měď).
- Používání opravdového náradí k práci (nože, pilky, hrábě, lopatky, kladívko).
- Péče o zahradu, prostor LMŠ, zvířata.
- Podporování dětí v tom, aby pozorovaly a byly všímavé, podpora skupinového ducha.
- Humor.

Vzdělávací oblasti:

Dítě a jeho tělo: Vzdělávací nabídka počítá a staví na dostatku volného i koordinovaného pohybu, pro komplexní a harmonický rozvoj tělesné zdatnosti, tělesného sebeuvědomění a zdravých pohybových návyků. Vedeme děti k sebeobsluze v oblasti osobní hygieny, stolování, oblékání, úklidu, úpravy prostředí apod.

Dítě a jeho psychika: Vytváříme prostředí, ve kterém eliminujeme rušivé momenty (reprodukováno hudba, obrazovky telefonů, televizorů nebo počítačů). Dětem se plynule střídají časy řízené aktivity s podporovanou volnou hrou. Vycházíme z přirozených potřeb dětí a přizpůsobujeme se náležitostí jejich věku. Školní rok i každý den má svůj řád a pravidla, což buduje důvěru a smysl pro rytmus. Prostřednictvím písni, které provázejí přechod jednotlivých činností, i písni a říkanek předkládaných v řízené činnosti, navozujeme hlubší práci s jazykem a podporu řeči.

Dítě a ten druhý: Ve věkově smíšené skupině klademe velký důraz na spolupráci, ohleduplnost a rozvíjení empatie. Mladší děti mají ve starších dětech potřebný vzor, předobraz, ke kterému se vztahují. Starší děti jsou vedeny k ohleduplnosti a k nápomoci těm mladším. Podporujeme vědomí skupiny – dobře sehaná skupina dětí funguje jako zdravý organismus.

Dítě a společnost: Podporujeme vnímání rodičovského společenství, spoluúčast rodičů na slavnostech, na údržbě prostoru. Děti se pohybují v terénu lesa, ve společenském prostoru, ve kterém se ocitají jako jednotlivci i jako skupina. V rámci vzdělávacích aktivit se dítě seznamuje s tradičními činnostmi naší kultury. V prostředí LMŠ se děti mohou setkat s představiteli jiné kultury, náboženského vyznání či jazyka (dítě, rodič) a tyto odlišnosti poznávat.

Dítě a svět: Školní vzdělávací program je inspirovaný přírodou. Je to prostředí, ve kterém se děti v LMŠ dennodenně ocitají. Vnímáme společně a bytostně střídání ročních období, konkrétnost počasí, intenzitu i jemnost dění okolo. Děti prožívají sebe jako součást světa.

Pokud jsou námi předdefinované cíle naplňovány, směřuje vzdělávání k utváření základů klíčových kompetencí. Kompetenci chápeme jako způsobilost něco vykonávat, činit, projevat, ovlivňovat, působit na okolí. Znamená to tedy nejen VĚDĚT, ale také UMĚT. Kompetence získáváme činností, prožitkem, vlastní aktivitou a praxí. Nelze je tedy jednoduše předat. Vznikají propojováním řady poznatků, vědomostí, schopností, dovedností, postojů a hodnot. Postupně na sebe navazují. Není to proces s koncem, člověk ho rozvíjí celý život. Nám jde o vytváření dobré úrodné půdy pro rozvoj těchto kompetencí. Začínáme od základu. Děti získávají elementární kompetence, které se každým rokem rozšiřují a prohlubují. Celkově směřujeme k naplňování těchto oblastí kompetencí (definovaných RVP PV):

- kompetence k učení
- kompetence k řešení problémů
- kompetence komunikativní
- kompetence sociální a personální
- kompetence pracovní a občanské

Tyto oblasti jsou dále rozpracovány v soubory klíčových kompetencí, opět daných RVP PV, v jednotlivých vzdělávacích oblastech. Přílohou ŠVP je rozpracované schéma prolínání klíčových kompetencí, jejich dílčích cílů a očekávaných výstupů se vzdělávacím obsahem.

Výhody předškolního vzdělávání v lesní mateřské škole:

- Příroda je partner, pomocník. Zde se ukazují zákonitosti světa jednoduše a pravdivě.
- Přírodní prostředí je pro dítě dobře čitelné a poskytuje dobrý prostor pro učení. Rozvíjí kreativní myšlení a fantazii (méně věcí, více fantazie).
- Dětem nejsou vytvářeny umělé podmínky pro učení a poznávají svět takový, jaký doopravdy je.
- Podporuje zdraví, pohyb a tělesný rozvoj. Tělesný rozvoj je spjat s rozvojem myšlení.
- Pobyt venku za každého počasí (s ohledem na aktuální stav skupiny a její nejmladší členy).
- Pobyt venku působí blahodárně na psychiku a duševní pohodu.

Waldorfská pedagogika:

Jedním z pilířů našeho přístupu je waldorfská pedagogika, která vychází z myšlenek Rudolfa Steinera. Je tvůrcem antroposofické antropologie, která popisuje vývojové kroky dítěte a mladého člověka, všímá si, jak se mění jeho vztah ke světu a jak se vyvíjí jeho schopnost učit se. Z tohoto poznání jsou potom odvozeny metody a obsahy vzdělávání v základních i mateřských školách.

Cílem waldorfské pedagogiky je probudit vlastní svobodný zájem o vzdělávání, zvědavost, spojit poznatky s prožitkem, dovedností a vlastním postojem. Její principy děti nepřetěžují, ale pomáhají rozvinout jejich jedinečné schopnosti.

Waldorfská pedagogika přistupuje k jednotlivým vývojovým fázím dítěte skrze trojnost – myšlení, cítění a vůle a respektuje jejich správné časování v procesu výchovy. Vždy se ptáme „co tyto konkrétní děti v tuto konkrétní chvíli potřebují.“

Principy waldorfské pedagogiky, ze kterých vycházíme v naší pedagogické práci:

- **láska a individuální přístup**
- **volná hra** – je považována za nejdůležitější „program“ či aktivitu malých dětí. Je doslova prací malého dítěte a umožňuje mu zažívat a pochopit svět a život. „Málo věcí – hodně fantazie“ - abychom hájili toto heslo, snažíme se prostor držet v jednoduchosti a přirozenosti, proto u nás nenajdete klasické hračky.
- **učení se nápodobou** – Každý z průvodců si je vědom svého působení na okolí a poskytuje dobrý předobraz pro dětskou nápodobu. Pracuje na sobě po osobní i profesní stránce a vzdělává se. Zároveň skrze praktické smysluplné činnosti (vaření, péče o zahradu a zázemí, úklid, rozdělování ohně, ...) poskytuje příležitosti k rozvoji postupně se rodících lidských schopností.

- **práce s rytmem** – vyplývá z režimu dne a koloběhu roku. Během dne mohou děti pociťovat jistotu vyplývající z rytmicky se opakujících známých činností a dějů. To dává pocit jistoty a bezpečí.
Rytmus roku se zrcadlí v tradicích a zvycích, které se vinou naším vzdělávacím programem. Společně s rodiči jej prožíváme ve slavnostech. Ty nám pomáhají uvědomovat si moudrost ukrytou v přírodě i kulturu naší země.
- **umělecké činnosti** – hudba, divadlo, výtvarné činnosti, řemesla, vyprávění pohádek vše má vliv na bohatost dětské duše. Výtvarné a tvořivé činnosti zaměřujeme především na proces, ne na výsledek či učení konkrétních postupů. K tvorbě používáme přírodní materiály jako včelí vosk, papír, vlnu, hlínu, dřevo atd.
- **spolupráce a dobrá komunikace s rodiči** – rodiče se podílí na chodu LMŠ účastí na slavnostech, jarmarcích a společných akcích na zahradě. K podpoře vzniku vzájemné důvěry přispívají rozhovory, třídní schůzky i návštěvy pedagogů v rodině. Vzniká tak otevřený vztah rodiny a LMŠ. Pojí nás společný cíl – vychovávat děti tak, aby měli úctu k přírodě, k ostatním lidem, k sobě samému a také k tradicím, ze kterých naše společnost vychází.

8. Vzdělávací obsah

Členění jednotlivých celků vzdělávacího obsahu:

- Nálada poskytuje obraz daného období. Pohledníci ze zahrady. Z dění ve skupině.
- Téma je klubko, ze kterého pro konkrétní období tkáme program. Ten se také váže na konkrétní slavnost v daném měsíci.
- Některé slavnosti se mohou realizovat i v jiném měsíci, než uvádíme. Jsou to ty, které se váží k časově posuvným svátkům nebo jsou blízko přelomu měsíců (dožínky a svatováclavská slavnost, adventní spirála, masopust, velikonoční tematika). V takovém případě je slavnost zařazována do měsíce, který odpovídá slavnosti v daném školním roce. Slavnosti jsou koncipovány v rámci užší spolupráci s rodiči, jejich naplnění a konkrétní podoba se může v jednotlivých letech lišit.
- Co se učíme: co je náš výchovný cíl pro toto období? Jakou konkrétní kompetenci rozvíjíme?

Září

- **Nálada:** *Zraje ovoce na stromech, rána jsou chladnější, sklízíme zeleninu a bylinky, dozrává obilí. Půda vydechuje, vydává své plody. Babí léto přináší své obrazy.*
- přicházíme po létě do LMŠ, potkáváme staré kamarády a poznáváme nové tváře. Je vždy překvapením, jak se kdo přes prázdniny proměnil. Jsme plni elánu, ladíme se na společnou notu a těšíme se na dobrodružství.
- **Téma:** Váhy. Půda, země, hlína. Kořeny, uzemnění. Rytířství. Podzimní rovnodennost.

- **Slavnost:** Dožínky (oslava úrody), sv. Václav (vztah k rodné zemi, pečení našeho prvního letošního chleba)
- **Co se učíme:** V tomto měsíci rozvíjíme hlavně sociální kompetence a pro všechny je to taky hojně období učení. Děti zažívají sebe-ve-společenství a sebe-ve-světě. Nové děti: Adaptace na nové prostředí. Denní rytmus v LMŠ. Jaký je prostor LMŠ a kde má hranice. Jak to v LMŠ chodí. Hygienické návyky. Poznávání průvodkyň a seznámení se s novými kamarády.
Všichni: Pomoc novým dětem a mladším s elementárními úkony. Poděkování zahradě a přírodě za hojnost a dary, které sklízíme.
- **Klíčové kompetence:**
  - soustředěně pozoruje, zkoumá, objevuje, všímá si souvislostí, experimentuje a užívá při tom jednoduchých pojmů, znaků a symbolů
  - všímá si dění i problémů v bezprostředním okolí, přirozenou motivací k řešení dalších problémů a situací je pro něj pozitivní odezva na aktivní zájem
  - domlouvá se gesty i slovy, rozlišuje některé symboly, rozumí jejich významu i funkci
  - klade otázky a hledá na ně odpovědi, aktivně si všímá, co se kolem něho děje, chce porozumět věcem, jevům a dějům, které kolem sebe vidí, poznává, že se může mnohému naučit, raduje se z toho, co samo dokázalo a zvládlo
  - učí se s chutí, pokud se mu dostává uznání a ocenění

Říjen

- **Nálada:** *Ranní mlhy, vlhko, deště, žlutne listí na stromech. Pozornost se prohlubuje, zvnitřňuje. Prociťujeme element země.*
- počasí nás nutí a učí se více přiblížit
- **Téma:** Stromy, elementární bytosti stromů. Proporce těla. Rodina, rodokmen (jaké jsou moje kořeny). Krystaly, poklady země. Zabezpečení dřeva na zimu.
- **Slavnost:** sv. Michael (stezka odvahy), Slavnost stromů.
- **Co se učíme:** rozvíjíme zejména kompetence činnostní: schopnost odhadnout své síly, najít v sobě odvahu vydat se do neznáma nebo bojovat s „drakem“ a postavit se na stranu dobra. V rámci komunikativních dovedností: Zapojování nových dětí do říkanek, písni. Schopnost vnímat a sdělit své potřeby. Uvědomujeme si více svou tělesnost: v chladnějším počasí je potřeba se o sebe lépe postarat.
- **Klíčové kompetence:**
  - uvědomuje si, že za sebe i své jednání odpovídá a nese důsledky
  - dokáže rozpoznat a využívat vlastní silné stránky, poznávat svoje slabé stránky
  - řeší problémy na základě bezprostřední zkušenosti, postupuje cestou pokusu a omylu, zkouší, experimentuje, spontánně vymýšlí nová řešení problémů a situací, hledá různé možnosti a varianty (má vlastní, originální nápady), využívá při tom dosavadní zkušenosti, fantazii a představivost
  - průběžně rozšiřuje svou slovní zásobu a aktivně ji používá k dokonalejší komunikaci s okolím
  - zajímá se o druhé i o to, co se kolem děje, je otevřený aktuálnímu dění

- nebojí se chybovat, pokud nachází pozitivní ocenění nejen za úspěch, ale také za snahu

Listopad

- **Nálada:** Světla ubývá, stromy jsou téměř bez listů, blátivo, sychravo, tajemno. Když ráno přicházíme do LMŠ, je více šero a v kamnech se už topí. Začínáme pociťovat zimu.
- **Téma:** Tajemno. Dušičky, odumírání v přírodě, smrt, předkové. Cesta ovčí vlny (praní, česání, předení). Zútulňování domovů. Skrýše. Světlo/tma. Kovy. Naslouchání.
- **Slavnost:** sv. Martin (legenda, průvod luceren, svatomartinské rohlíčky)
- **Co se učíme:** V rámci sociálních dovedností: podpora zájmu o druhé. Dělení se. Taky učení se a poznávání koloběhu lidského života. Úcta a vzpomínka na zesnulé. Vnímání širšího okruhu rodiny, společenství. Úcta ke krajině a jejím elementárním bytostem. Zazimování zahrady jako potřebný projev starostlivosti a poděkování za dary. Rytmus a koloběh života na zahradě.
- **Klíčové kompetence:**
- projevuje dětským způsobem citlivost a ohleduplnost k druhým, pomoc slabším, rozpozná nevhodné chování, vnímá nespravedlnost, ubližování, agresivitu a lhostejnost
- napodobuje modely prosociálního chování a mezilidských vztahů, které nachází ve svém okolí
- chová se při setkání s neznámými lidmi či v neznámých situacích obezřetně, nevhodné chování i komunikaci, která je mu nepříjemná, umí odmítnout
- chápe, že zájem o to, co se kolem děje, činnost, pracovitost a podnikavost jsou přínosem a že naopak lhostejnost, nevšímavost, pohodlnost a nízká aktivity mají své nepříznivé důsledky
- má základní dětskou představu o tom, co je v souladu se základními lidskými hodnotami a normami i co je s nimi v rozporu, a snaží se podle toho chovat
- chápe, že nespravedlnost, ubližování, ponižování, lhostejnost, agresivita a násilí se nevyplácí a že vzniklé konflikty je lépe řešit dohodou, dokáže se bránit projevům násilí jiného dítěte, ponižování a ubližování
- uvědomuje si svá práva i práva druhých, učí se je hájit a respektovat, chápe, že všichni lidé mají stejnou hodnotu

Prosinec

- **Nálada:** Zahrada je tichá. Ve vzduchu visí očekávání. Doba adventní.
- **Téma:** (Sebe)reflexe. Zimní slunovrat (návrat světla).
- **Slavnost:** Adventní spirála (zahájení adventního času), setkání se sv. Mikulášem (do LMŠ přichází skrze příběh, na místo, kde od něj děti nacházejí dopis a dárek).
- **Co se učíme:** chlad poskytuje spoustu podnětů ke kompetenci řešení problémů: postupující zima nás učí se s ní vyrovnat. Sledovat pocity nekomfortu. Schopnost

postarat se o sebe. Prožívání tajemství blízcích se svátků ve společenství. Podílení se na výzdobě okolí. Účast na „čaru“.

- **Klíčové kompetence:**

- ovládá řeč, hovoří ve vhodně formulovaných větách, samostatně vyjadřuje své myšlenky, sdělení, otázky i odpovědi, rozumí slyšenému, slovně reaguje a vede smysluplný dialog
- samostatně rozhoduje o svých činnostech, umí si vytvořit svůj názor a vyjádřit jej
- chápe, že vyhýbat se řešení problémů nevede k cíli, ale že jejich včasné a uvážlivé řešení je naopak výhodou, uvědomuje si, že svou aktivitou a iniciativou může situaci ovlivnit

Leden

- **Nálada:** *Zahrada sní. Ptáčkové, co zůstali na zimu, dovolávají se něčeho do zobáčku. Zažíváme změnu, přijít do LMŠ po prázdninách. Něco se uvolnilo. Nový začátek.*
- **Téma:** Ticho. Poslouchání kvalit dne. Dopřáváme si čas zažívat obrazy z minulého měsíce, zážitky ze svátků. Nastavení se na nový rok. Pozorujeme přírodu v její jednoduchosti. Myslíme i na obyvatele zahrady a lesa.
- **Slavnost:** Tříkrálová (sdílíme radostnou novinu z Ježíškova narození s rodinami).
- **Co se učíme:** Zárodek občanských kompetencí: postarání se o nám svěřené tvory na zahradě, tak aby měly i zimě komfort. Sypání zrní ptáčkům. Ladění se na sebe po vánoční pauze. Pokud počasí přeje a je sníh, pilujeme radostně tělesné dovednosti hrátkami ve sněhu a testováním způsobů, jak sjet zasněžený kopec.
- **Klíčové kompetence:**
- užívá při řešení myšlenkových i praktických problémů logických, matematických i empirických postupů, pochopí jednoduché algoritmy řešení různých úloh a situací a využívá je v dalších situacích
- zpřesňuje si početní představy, užívá číselných a matematických pojmů, vnímá elementární matematické souvislosti
- dovede využít informativní a komunikativní prostředky, se kterými se běžně setkává (knížky, encyklopedie, počítač, audiovizuální technika, telefon atp.)
- ví, že lidé se dorozumívají i jinými jazyky a že je možné se jim učit, má vytvořeny elementární předpoklady k učení se cizímu jazyku
- spoluvytváří pravidla společného soužití mezi vrstevníky, rozumí jejich smyslu a chápe potřebu je zachovávat

Únor

- **Nálada:** *Obloha se projasňuje, prolomili se první ledy a ptáčkové se začínají ozývat. V přírodě přibývají zvuky. Je za námi půlka zimy, směřujeme k jaru a k blátu.*
- **Téma:** Než se půda probudí, jdeme ji po zimě pozdravit, „zahřát“ s hromničkami. Masky, a naše stíny, které můžeme bez ostychu projevit. Řemesla. Hodnota lidské práce. Hodování / půst.
- **Slavnost:** Svěcení hromničných svíček (v klášteře sester Dominikánek). Masopustní průvod, setkání se se sousedy a přáteli.

- **Co se učíme:** učíme se poznávání řemesel, lidského umu a zručnosti. Je-li to možné, realizujeme setkání s dospělým, který dlouze působí ve své profesi – co jsme se naučili od tohoto člověka? Jaké mám já nadání? Co umím? Co mě baví? Sociální oblast: vzít na sebe jinou podobu, jinou kůži, udělat si ze sebe legraci (masopustní rej).
- **Klíčové kompetence:**
- komunikuje v běžných situacích bez zábran a ostychu s dětmi i s dospělými, chápe, že být komunikativní, vstřícné, iniciativní a aktivní je výhodou
- odhaduje své síly, učí se hodnotit svoje osobní pokroky i oceňovat výkony druhých
- rozlišuje řešení, která jsou funkční (vedoucí k cíli), a řešení, která funkční nejsou, dokáže mezi nimi volit

Březen

- **Nálada:** *V zahradě se rodí nové barvy. Objevují se první jarní květinčky. Přibývá světla a tepla. Jsme více v pohybu, máme chuť objevovat, vydávat se do okolí na výpravy.*
- **Téma:** Uzavření zimy, všeho těžkého. Ladění se na jaro, sílu, radost. Mlád'átka. Vítaeme ptactvo z teplých krajin. Semínka. Jarní rovnodennost. Obdělávání půdy. Připomenutí si pravidel, hranic prostoru LMŠ.
- **Slavnost:** vynášení Morany (loučení se se zimou, vítání jara)
- **Co se učíme:** personální a občanské kompetence: Postarání se (i s rodiči) o prostor zahrady. Jarní úklid. Učíme se: vybrat správné místo pro sázení, rozeznávat semínka a co potřebují, když je zasadíme, aneb: jak zasadíš, tak budeš sklízet. Vpouštíme krásu, zdobíme prostor, oslavujeme konec vlády zimy.
- **Klíčové kompetence:**
- ovládá dovednosti předcházející čtení a psaní
- má smysl pro povinnost ve hře, práci i učení, k úkolům a povinnostem přistupuje odpovědně, váží si práce i úsilí druhých
- uplatňuje získanou zkušenost v praktických situacích

Duben

- **Nálada:** *Jaro je v plném proudu, všechno se zelená, už nemusíme nosit tolik vrstev oblečení, chodíme víc nalahko.*
- **Téma:** Živly. Zdroje. Voda. Být citlivý vůči svým potřebám, umět se postarat o svoje věci, poradit si.
- **Slavnost:** Setkání se semínkovou vílou, Den Země, Čištění studánek.
- **Co se učíme:** personální a občanské kompetence: čistíme studánku v lese nebo pečujeme o jiný vodní zdroj. Učíme se, co je pro život opravdu nezbytné, na čem záleží, co jsou hodnoty, které nic nenahradí. Kompetence k řešení problému: už není tak zima, nosíme méně kusů oblečení, tak jsme důslední v ohlídání si svých věcí, umět se o sebe postarat.
- **Klíčové kompetence:**
- odhaduje rizika svých nápadů, jde za svým záměrem, ale také dokáže měnit cesty a přizpůsobovat se daným okolnostem

- dokáže se ve skupině prosadit, ale i podřídí, při společných činnostech se domlouvá a spolupracuje, v běžných situacích uplatňuje základní společenské návyky a pravidla společenského styku, je schopné respektovat druhé, vyjednávat, přijímat a uzavírat kompromisy
- ví, že není jedno, v jakém prostředí žije, uvědomuje si, že se svým chováním na něm podílí a že je může ovlivnit

Květen

- **Nálada:** *Stromy jsou rozkvetlé nevěsty, vábí včeličky. Zahrada voní. Sekáme první trávu, jíme první zelenou sklizeň ze zahrádky. Někdy je už tak teplo, že můžeme běhat po zahradě bosí. První čachtání pod hadicí.*
- **Téma:** Ve vzduchu je cítit završování školního roku. Pozorujeme na dětech, jak od září dozrály. Skupinka se stmeluje, stává se jedním organismem. Jsou cítit silná pouta, přátelství. Hudba. Barvy.
- **Slavnost:** Beltain / Čarodějnice (je-li to možné, pálíme na přelomu dubna / května některý večer s rodinami velký oheň, který pomáhá se očistit, nabrat sílu a vášeň). Povídání o Letnicích. Jarmark / Zahradní slavnost (akce LMŠ pro veřejnost).
- **Co se učíme:** rozvíjíme tělesnou zdatnost – nesvazuje nás oblečení, zlepšujeme v pohybových hrách a delších procházkách své dovednosti. Kompetence k řešení problémů: zahrada vyžaduje teď intenzivní starostlivost. Manipulace s různými nástroji, um, pozornost vůči dění.
- **Klíčové kompetence:**
  - učí se svoje činnosti a hry plánovat, organizovat, řídit a vyhodnocovat
  - uplatňuje získanou zkušenost v praktických situacích a v dalším učení
  - má elementární poznatky o světě lidí, kultury, přírody i techniky, který dítě obklopuje, o jeho rozmanitostech a proměnách, orientuje se v řádu a dění v prostředí, ve kterém žije

Červen

- **Nálada:** *Příroda žene do divokých barev a vůní, v záhonech to bují. Je teplo. Odpoledne pobíháme nalehko, nálada je živá, rozverná a radostná. Užíváme si společný čas, protože víme, že se blíží konec školního roku a s některými dětmi se rozloučíme. Předškoláci završují tkaní, dokončují své taštičky.*
- **Téma:** Tělesno. Magično. Přátelství. Euforie.
- **Slavnost:** Letní slunovrat, Loučení s předškoláky.
- **Co se učíme:** Sociální dovednosti: ve vzduchu je radost z lidské společnosti. Hrajeme hry, ve kterých se lépe poznáváme a učí nás spolupracovat, dovědět se o sobě něco nového, sdílet spolu radost, dobrodružství. Kompetence k řešení problému: předškoláci uzavírají svůj čas v LMŠ, jsou vedeni k dokončení své taštičky, uzavření období. Činnostní a občanská oblast: společenství se podílí na završení školního roku. Kruh rodičů a dětí vyprovází a žehná předškoláky a děti, které v LMŠ končí. Sdílení životní etapy. Uzavírání.

- **Klíčové kompetence:**
- dokáže se vyjadřovat a sdělovat své prožitky, pocity, nálady různými prostředky (řečovými, výtvarnými, hudebními, dramatickými apod.)
- chápe, že se může o tom, co udělá, rozhodovat svobodně, ale že za svá rozhodnutí také odpovídá
- spolupodílí se na společných rozhodnutích, přijímá vyjasněné zdůvodnění povinnosti, dodržuje dohodnutá a pochopená pravidla a přizpůsobuje se jim

Během celého roku prolínají vzdělávací nabídkou také průřezová témata – **integrované bloky: Zahrada, Slavnosti, Tělo**. Tato témata jsou zařazována a akcentována podle potřeby kdykoli během roku.

Zahrada

Charakteristika:

Zahrada jako domov, životní prostor, místo, kde rosteme a kde se učíme. Místo, které má svého ducha, svou atmosféru, do které přispívám. Prostor, ve kterém si hraji a mohu spočinout. Pozorujeme proměny zahrady – dějiště koloběhu roku. Prohlubujeme kontakt se zemí, půdou, a s obyvateli zahrady.

Záměr:

Rozvíjení povědomí o zázemí LMS – poznávání místa, orientace v prostoru (jeho hranice, prvky, rostliny, stromy, obyvatelé zahrady)
Záleží mi na tomto místě – pravidla, jak se chovat, co je potřeba respektovat
Vnímám, jak se zde cítím. Mám možnost tohle místo aktivně spoluvytvářet
Zahradničení a moudré hospodaření

Co dětem nabízíme:

Jaké stromy, keře, květiny, bylinky na zahradě rostou, jaké jsou mezi nimi vztahy
Jak využít / zpracovat dary zahrady
Péče o záhony (od semínka po plod)
Péče o zvířata (školková i divoká)
Pozorování proměn zahrady v čase
Pozorování změn počasí a teploty
Kontakt se živly
Vhodné vybavení / oblečení na ven
Uvědomování si a posouvání hranic tepelného komfortu
Vytváření estetického prostředí skrze tvorbu, land art
Úcta k místu, spojení s ním skrze příběhy a umění

Co se děti naučí:

Zodpovědnosti za svoji činnost, vnímání příčin a následků
Trpělivosti při čekání na dozrání plodů, proměnu zahrady
Časové vnímání, určení ročních dob
Základní zahradnické dovednosti a znalosti nářadí
Orientace v prostoru
Pokora – příroda má svůj systém, svoji sílu
Respekt ke druhému (dítěti, dospělému, zvířatům...)

Rozvoj motoriky a pohybově koordinačních dovedností
Znalosti fyzikálních zákonitostí
Prosociální chování – dát či dostat pomoc, radu, povzbuzení, komunikovat

Slavnosti

Charakteristika:

Slavnost završuje každé konkrétní období v koloběhu roku, pomáhá nám je vnitřně uchopovat. Prožitek je umožněn skrze příběhy a umění. Důležitý je prožitek slavnosti ve společenství, spolupatřičnost.

Záměr:

Vnímání tradic společnosti, poznávání i dalších kultur
Duchovní rozměr života, vnímavost k tomu, co se děje na pozadí jevů.
Rozměr slavnosti utužuje ducha společenství (komunity LMS) i jednotlivých rodin, budování komunity
Rozvoj hudebního a estetického vnímání
Rozvíjení slovní zásoby a komunikačních dovedností
Posílení osobnosti dítěte a jeho projevu

Co dětem nabízíme:

Zážitek celého procesu (prožívání konkrétního období v koloběhu roku vrcholí slavnosti, na kterou se všichni těšíme)
Příběhy, pohádky, říkadla, básně, písně a tance, které se váží k dané slavnosti
Dotvoření atmosféry pomocí tvorby (výzdoba v jurtě, na zahradě, vyrábění drobných artefaktů, ...)
Společné prožívání atmosféry slavnosti
Výroba pomůcek a předmětů s danou tematikou
Řemeslná tvorba

Co se děti naučí:

Hodnotu společného prožívání události spolu s rodiči
Kognitivní znalosti o tématu
Rozvoj hrubé a jemné motoriky
Hudební, dramatické a umělecké dovednosti
Souvislosti mezi přírodou a člověkem, společností

Tělo

Charakteristika:

Tělo je dům, ve kterém bydlím. Aby se mi v něm dobře bydlelo, musí mít pevné základy a být útulný. Moci se o své tělo opřít, spolehnout se na něj, věřit mu, že funguje spolehlivě. Poznat ho, přijmout ho, jaké je, zabydlet se v něm, rozumět mu, umět se o něj starat. Aby bylo zdravé a tím pádem krásné.

Záměr:

Uvědomění si svého těla, pohybových možností
Vnímání smysly
Jak se o sebe postarat
Prožívat radost z pohybu a vlastních schopností

Uvědomovat si, že tělo roste a rozvíjí se jeho možnosti. Respektovat schopnosti druhých, pomáhat mladším, učit se od starších.

Co dětem nabízíme:

Děti se učí vnímat škálu venkovního tepla a chladu a reagovat na ně, vhodné oblečení podle aktuálního počasí

Rozvoj smyslů

Strukturovaný pohyb během ranního kruhu, pohybových her, tance, sportu

Pohyb během volné hry, každý si svůj pobyt venku řídí sám

Vedeme děti ke zdravému životnímu stylu (zdravá strava a zdravé návyky),
správné hygienické návyky

Děti zažívají všestrannou nabídku pohybu (na zahradě i na výletech a akcích)

Rozvoj kondice, vůle, motoriky, koordinace

Návaznost těla na psychiku

Co se děti naučí:

Rámcové znalosti názvů částí těla a jak tělo funguje

Tanečky kruhové, párové, individuální

Opičí dráha

Lezení po stromech, běh, skákání, přeskokování, prolézání, šplhání aj.

Překonávání terénu na výletech (převýšení, přírodní překážky)

Rozvoj jemné a hrubé motoriky, lokomoce

9. Evaluační systém a pedagogická diagnostika

Evaluační systém v LMŠ probíhá na několika úrovních:

9.1 Vnitřní evaluační systém

Zabývá se hodnocením toho, jakým způsobem se jí daří naplňování ŠVP a realizace výchovně vzdělávací činnosti.

Evaluační systém se realizuje pravidelně ke konci školního roku a v případě potřeby, a na jejím základě se aktualizuje stávající ŠVP. V průběhu roku realizuje LMŠ evaluační prostřednictvím:

- sebehodnotící zprávy pedagoga
- evaluační tabulky rizik a pedagogických přínosů
- individuální setkání pedagogů nad aktuálními tématy
- společné schůzky pedagogů, vedení LMŠ a rodičů
- individuální rozhovory s rodiči
- pedagogické porady

setkávání pedagogů s vedením LMŠ

Zabývá se tím, jak se pedagogům a průvodcům daří naplňovat cíle ŠVP (TVP), komunikovat s dětmi, rodiči a kolegy. Pedagogové a průvodci mají možnost konzultovat tyto otázky se svými kolegy a s vedením LMŠ prostřednictvím:

- sebehodnotící zprávy pedagoga
- vyhodnocení tabulky rizik

- měsíční třídní evaluace
- společných a individuálních rozhovorů nad aktuálními tématy
- pedagogických porad
- setkávání pedagogů s vedením LMŠ

9.3. Individuální hodnocení dítěte

Pedagogové sledují a průběžně zaznamenávají vývoj každého dítěte, jeho posun, osvojování si kompetencí a úzce spolupracují s rodiči tak, aby individuální potřeby dítěte byly v LMŠ naplňovány.

Evaluace probíhá prostřednictvím:

- Zamyšlení o dětech - každé dítě má své portfolio, součástí, kterého je vyplněná pozorovací škála. Může také obsahovat záznamy o výjimečných situacích, událostech, které stojí za zmínku (narození ml. sourozence, první pobyt mimo rodinu bez rodičů na pár dní, aj.) nebo důležitých posunech dítěte. Záznamy o dětech jsou vypracovávány 2x ročně, jejich obsah může sloužit jako podklad k osobním konzultacím.
- Individuálních rozhovorů / konzultací s rodiči
- Rozhovorů o dětech na pedagogických poradách

9.4 Vnější evaluace

- supervize pedagogického týmu externím supervizorem (2-3 x ročně)
- (re)certifikace Standardů kvality ALMŠ
- kontroly institucemi státní správy

Tabulka časového plánu evaluace

Evaluační	Provedení evaluace	Časové určení	Zodpovídá / Provádí
Soulad ŠVP (TVP) s RVP PV	Pedagogické porady	1x měsíčně	Ředitelka Provádí: všichni pedagogové
	.....	.....	.....
	Tabulka vyhodnocení rizik	..... 1-2x ročně nebo podle potřeby	ředitelka Provádí: všichni pedagogové
	..... Evaluace měsíčních plánů	..... 1x měsíčně	ředitelka Provádí: hlavní pedagogové
	..... Společné a individuální rozhovory nad aktuálními tématy	..... Denně	..... Provádí: všichni pedagogové
Plnění cílů ŠVP (TVP)	Pedagogické porady	1x měsíčně	ředitelka Provádí: všichni pedagogové
	..... Sebehodnotící zpráva pedagoga	..... 1x ročně	..... ředitelka Provádí: všichni pedagogové

	..... Evaluace měsíčních plánů	..... 1x měsíčně	..... ředitelka Provádí: hlavní pedagogové
Způsob zpracování a realizace obsahu vzdělávání (integrovaných bloků)	Pedagogické porady	1x měsíčně	ředitelka Provádí: všichni pedagogové
	..... Evaluace měsíčních plánů	..... 1x měsíčně	..... ředitelka Provádí: hlavní pedagogové
Práce učitelů, včetně jejich sebereflexe	Hospitace (hospitační záznamy)	Průběžně	Ředitelka Provádí: ředitelka a zástupkyně ředitelky
	.....	.....	.....
	Vzájemné hospitace	Podle zájmu	Provádí: všichni pedagogové
	.....	.....	.....
	Supervize	2-3 x ročně	Ředitelka Provádí: externí supervizor
	.....	.....	.....
	Pedagogické porady	1x měsíčně	Ředitelka Provádí: všichni pedagogové
.....	.....	.....	
Sebehodnotící zpráva pedagoga	1x ročně	ředitelka Provádí: všichni pedagogové	
.....	.....	.....	
Tabulka vyhodnocení rizik	1-2x ročně nebo podle potřeby	ředitelka Provádí: všichni pedagogové	
.....	.....	.....	
Společné a individuální rozhovory nad aktuálními tématy	Denně	Hlavní pedagogové	
.....	.....	.....	
Setkávání pedagogů s vedením LMŠ	1-2x ročně nebo podle potřeby	Vedení LMŠ Provádí: všichni pedagogové	
.....	.....	.....	
Výsledky vzdělávání – pedagogická diagnostika	Pedagogické porady	1x měsíčně	ředitelka Provádí: všichni pedagogové
	.....	.....	.....
	Zamyšlení o dětech (záznamy o dětech)	2x ročně	ředitelka Provádí: pedagogové dané skupiny dětí
.....	.....	.....	
Individuální rozhovory s rodiči (záznamy ze schůzek s rodiči)	1x ročně a podle potřeby v průběhu roku	Provádí: Pedagogové daného dítěte	
.....	.....	.....	
Kvalita podmínek vzdělávání v kontextu RVP PV	Pedagogické porady	1x měsíčně	ředitelka Provádí: všichni pedagogové
.....	.....	.....	.....

	Sebehodnotící zpráva pedagoga	1x ročně (červen)	ředitelka Provádí: všichni pedagogové .....
	Tabulka vyhodnocení rizik	1-2x ročně nebo podle potřeby	ředitelka Provádí: všichni pedagogové .....
	Společné a individuální rozhovory nad aktuálními tématy	Denně	ředitelka Provádí: všichni pedagogové .....
	Dotazník pro rodiče	1x ročně (červen)	Ředitelka Provádí: rodiče .....
	Setkávání pedagogů s vedením LMŠ	2x ročně nebo podle potřeby	Vedení LMŠ Provádí: všichni pedagogové .....
	(Re)certifikace standardů kvality lesních mateřských škol	1x za tři roky	Ředitelka Provádí: ALMŠ

Použité zdroje:

- Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání
Helus Zdeněk, Dítě v osobnostním pojetí, Portál 2004
Langmeier Josef, Krejčířová Dana, Vývojová psychologie, Grada 2006
Lievegoed, B. C. J., Vývojové fáze dítěte, Baltazar 1992
Wolfgang Goebel, Hovory o dětech: lékařsko-pedagogický rádce, Praha: Wald Press 2012
Pipeková Jarmila (ed.), Kapitoly ze speciální pedagogiky, Paido 2006
Vojtová Věra, Přístupy k poruchám emocí a chování v současnosti, Masarykova univerzita 2004
Smolková, Táňa, Dítě v úctě přijmout, Maitrea 2007
Smolková, Táňa: Na cestě od lilie k růži, Maitrea 2015
Liedloffová, Jean, Koncept kontinua, DharmaGaia 2007
Giono, Jean, Muž, který sázel stromy, Literární čajovna Suzanne Rena 2006
Boogerd, Cornelis, Éterné tělo ve výchově malých dětí, Fabula 2014
Bahbouh, Radvan, Pohádka o ztracené krajině, psychologie sebekoučování, Dar Ibn Rushd, Qed Group a.s. 2011
Sand, Ilse, Přecitlivělost není slabost, Portál 2015
Heydebrand, Caroline, O duševní podstatě dítěte, Baltazar 1993
Franke-Gricksch, Marianne, „Patříš k nám!“, Maitrea 2006
Heckmann Helle, Pomalé rodičovství, DharmaGaia 2016
Heckmann Helle, 5 zlatých klíčů, Malvern 2019
Carlgren, Frans, Výchova ke svobodě, Baltazar 1991
Prekopová, Jiřina, Malý tyran, Portál 1993
Keller Godi, Škola srdcem, Malvern 2018
Trapková Ludmila, Chvála Vladislav, Rodinná terapie psychosomatických poruch, Portál 2004
Deissler Herbert Hans, Každodenní problémy v mateřské škole, Portál 1994
Soesman Albert, Dvanáct smyslů, Fabula 2009
Elliott Julian, Place Maurice, Dítě v nesnázích, Grada 2002
Frýba Miroslav, Umění žít šťastně, Argo 2003
Časopis Člověk a výchova, Asociace waldorfských škol
Časopis Věneček, sborník inspirace a nápadů waldorfské pedagogiky
Přednášky a semináře o lesní pedagogice od Asociace lesních mateřských škol
(www.lesnims.cz)